

Vlinderen in de Catalaanse Pyreneeën

Tekst: Joep Steur. Op de grens van het Iberisch schiereiland en de rest van Europa liggen de Pyreneeën. Dit gebergte heeft een grote aantrekkingskracht op vlinderliefhebbers. Met name de omgeving van Jaca is al jaren populair bij vlinderminnend Nederland. Een stuk oostelijker hiervan ligt een ander interessant natuurgebied, namelijk het Reserva Nacional de Freser i Setcases. We bezochten de oostelijke helft van dit grote reservaat, een vlinderparadijs dat zeker niet onderdoet voor de vlinderrijkdom van Jaca.

Setcases: 1277 m

traditionele, slechts 165 inwoners tellende plaatsje heeft nauwe kronkelende straatjes en is gelegen in het reservaat zelf. Ideaal dus om als uitvalsbasis te dienen voor mooie bergwandelingen in de omgeving. Direct buiten het dorp vliegt trouwens al het een en ander zoals klaverblauwtje, rotsvlinder, rode vuurvlinder, turkoois blauwtje, bosparemoervlinder, zilveren maan en zelfs apollovlinders.

Reserva nacional de caça

Een stap buiten Setcases ligt het natuurreservaat van Caça dat onderdeel is van het veel grotere reservaat Freser i Setcases. Het is vrij toegankelijk maar sommige gedeelten zijn privé-bezit. De scheidingslijn tussen wat wel en wat niet tot het reservaat behoort is een beetje onduidelijk.

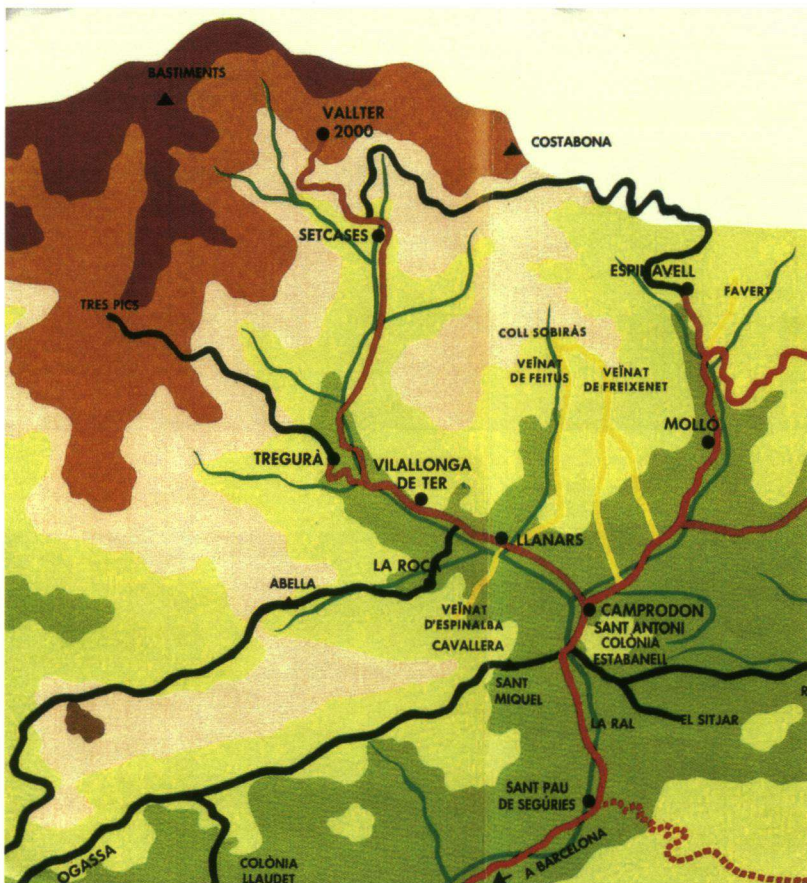
We lopen het eerste het beste bospaadje in dat we tegenkomen. Het is vroeg in de morgen en nog een beetje fris. Vele vlinders zitten nog met dichtgevoouwen vleugels tussen de vegetatie te wachten op de eerste zonnestrallen die hen zullen verwarmen en actief zullen maken.

Enkele van de vlinders die we zo tegenkomen zijn het heideblauwtje, woudparemoervlinder, groot geaderd witje en een roodstreephoobeestje.

Het pad voert omhoog en op open plekken waar de zon goed bij kan komen groeien vele bloemen. Geel is dankzij pijlbrem, ratelaar, brem, trollius en de gele gentiaan de dominante kleur. Daar waar kalk in de bodem zit, groeien grote muggenorchis en ratelaars. De algemene gevlekte orchissen gedijen ook op kalkarme grond.

We ontdekken enkele rupsen van *Zygaena lonicerae*, een bloeddrupje dat naar mijn weten nog geen Nederlandse naam bezit. Met het stijgen van de temperatuur gaat ook het fladderen beginnen. Verschillende paremoervlinders worden gespot waaronder de westelijke paremoervlinder.

Inmiddels zijn we op de top van een heuvel beland waar de pijlbrem eentonige tapijten heeft gecreëerd. Deze plant die kalkhoudende grond mijdt trekt bijna geen vlinders aan. Alleen enkele donkere erebia's zijn nog te zien. Verantwoordelijk voor deze eentonigheid zijn de hier aanwezige loslopende koeien met hun gegraas. Het kost ons enige moeite om deze grasmaaiers te passeren want ze wijken bijna niet van hun plaats. We zoeken en vinden weer plekken met meer reliëf. Deze zijn voor het vee moeilijker bereikbaar waardoor de bergflora intact is gebleven en waar weer volop gevlinderd kan worden. We noteren onder andere wikkeblauwtje, groot geaderd witje (plaatselijk zeer massaal!), morgenrood en het mooie geel oranjetipje dat in het Spaans Bandera española heet. Deze vlinder met zijn gele en rode kleu-

Het gebied rond Setcases.

De Pyreneeën zijn 450 km lang en variëren in breedte tussen de 50 en 150 km. In Spanje is het gebergte onderverdeeld in drie verschillende regio's: Navarra, Aragón (Jaca) en Catalán. In laatstgenoemde regio bevindt zich het door ons bezochte gebied. Onze standplaats is het 136 km noordelijk van Barcelona liggende bergdorpje Setcases. Het ligt in het uiterste noordwesten van de Camprodonvallei pal tegen de Franse grens aan. Het

ren is vernoemd naar de Spaanse vlag. Niet te verwarren met de beervlinder die bij ons spaanse vlag heet.

Bergriviertje El Ter

Twee keer maken we een wandeling langs het snelstromende bergriviertje El Ter dat langs Setcases loopt in de richting van het zuidelijker gelegen Vilallonga de Ter (1067 m.) dat net buiten het reservaat ligt. Bossen, rotsen, ruïnes en ouderwetse graslanden wisselen elkaar af. Landbouwpercelen worden vaak afgeschermd met leistenen muurtjes of grote rotsen. Helaas constateren we dat ook hier het moderne prikkel- en nylondraad zijn intrede heeft gedaan. Gelukkig wordt er nog wel veel met de hand gemaaid, getuige de in het veld staande hooimijten.

Direct langs de oever zit een avondpauwoog. Langs de bosranden patrouilleren bont zandoogjes. Hier vliegt de oranjebruine nominaat-vorm terwijl bij ons in Nederland de ondersoort *tircis* voorkomt met zijn bruin-okerkleurige tinten.

Verder laten o.a. kleine ijsvogelvlinder, klein tijgerblauwtje, tweekleurige parelmoervlinder, kleine sleedoorpage en het resedawitje zich zien.

Heel vlug zuigt een kleine pijlstaart nectar uit de blauwe bloemen van het slangenkruid. Is het een hommenvlinder of een glasvleugelpijlstaart? Pogingen om het beestje te determineren lopen op niets uit want supersnel maakt hij zich uit te voeten of beter gezegd vleugels als we te dichtbij komen naar zijn zin...

Muntanya de Sant Miquel

Dit is een imposant ruig bebost berggebied ten noorden van Setcases, waar qua vlinders niet zoveel te beleven viel die dag waarschijnlijk vanwege het druilerige weer. De flinke roze rododendrons en de zeldzame *Lilium pyrenaicum* met zijn majestueuze gele bloemen maakten veel indruk op ons. Paddestoelenzoekende oude vrouwen vertelden ons dat er ergens in de buurt ook een collectie opgezette vlinders te bezichtigen valt. Het precieze hoe, wat en waar ontging mij. Maar ja, we geven toch de voorkeur aan levende vlinders...

Balma de les Donzelles

Deze mooie wandelroute met een waterval als traktatie loopt iets ten noorden van Setcases. De hier aanwezige bloemrijke graslanden zijn ruig en vochtig. Ze herbergen o.a. tweekleurig en roodstreephooibeestje, zwartsprietdikkopje, koevinkje en wederom het morgenrood dat in het Spaans de mooie naam Manto de oro bezit oftewel 'mantel van goud'. Alle inheemse Spaanse dagvlinders hebben een Spaanse naam en er zijn zelfs soorten die ook een Catalaanse naam bezitten zoals de koninginnenpage, die respectievelijk Macaón en Papallona reina genoemd wordt.

Omgeving Catllar

Een van de landschappelijk mooiste wandelingen kan men maken ten zuidwesten van Setcases in een gebied dat Catllar wordt genoemd. Men wandelt door beboste heuvels en idyllische weilanden omzoomd met struwe-

Kleurenpalet aan bloemen.

Afra Steur

Spaans dambordje.

Apollovlinder.

Avondpauwoog.

Tweekleurig hooibeestje.

len. Muurhagedissen verstoppen zich gauw in stenen muurtjes als we langskomen. Wanneer we een hekwerk passeren is het de bedoeling dat we dat weer sluiten. Dit om het aanwezige vee binnen het gebied te houden. De koeien hebben hier werkelijk een gigantische ruimte voor zichzelf. Een vrijheid waar menig Nederlandse koe jaloers op zou zijn.

Langs de bospaden vliegen geel oranjetipje, sleutelbloemvlinder en groentje. In een vallei loopt een klein stroompje waar vele vlinders uit de modder voedingsstoffen halen, vooral groepjes groot spikkeldikkopjes en adonisblauwtjes. Verder noteren we het groot tragtblauwtje, dwergblauwtje, klaverblauwtje, vals bruin blauwtje en andoordikkopje. Iets verderop zitten ook enkele parelmoervlinders. Het hele spul laat zich gemakkelijk door ons bewonderen. Na een poos komt er aan het kleurige schouwspel een abrupt einde als plotseling een kudde koeien besluit om met razende snelheid het stroompje over te steken. Maar de vlinders zullen te zijner tijd ongetwijfeld wederkeren naar hun stekkie.

Voltaan over zoveel mooie indrukken keren we terug naar Setcases waar het nu onze beurt is om te smullen van de lokale lekkernijen.

Omgeving Torrent de Vall-Llobre

Meteen oostelijk van Setcases begint eveneens een adembenemend mooie wandelroute. Mooie bossen, kleurige bloemenweiden en kronkelende, heldere beekjes wisselen elkaar af. Soms lijkt het pad dood te lopen en is het een kwestie van even (voorzichtig!) door een kabbelend beekje te waden om de resterende route te kunnen vervolgen. Aan het begin van het pad ontdekken we een akkerparelmoervlinder. Niet lang daarna verschijnen er enkele apollovlinders. Het blijkt hier een zeer geschikte biotoop voor ze te zijn, want op een gegeven moment komen we zoveel apollovlinders tegen dat, als we niet goed opletten, we ze bijna letterlijk vertrapten. Het ruimschoots aanwezig zijn van hun waardplant, het witvetkruid, verklaart de grote aantallen.

Op onze eerdere wandelingen kwamen we deze vlinder maar mondjesmaat tegen. Een bloemrijke helling houdt ons intussen weer een tijdje op want daar vliegt weer van alles...

Als we terugkeren wordt in het hoge gras en passant nog een afgevlogen rouwmantel ontdekt en langs een bosbeekje houden we nog even stil om twee groot geaderd witjes te bekijken die aan het paren zijn. Het wijfje blijkt nog maar net uit de pop te zijn gekropen.

We realiseren ons dat een week in deze prachtige bergen wel wat kort is en wij hopen dan ook een keer terug te keren naar de Pyreneeën. Het Spaanse of Franse gedeelte? Dat maakt ons niet uit!

Literatuurlijst

Crozier J. (1999). Butterflies of Andorra.

Fernández Rubio F. (1991). Guía de mariposas Diurnas. ●

Waargenomen dagvlinders in het oostelijk gedeelte van het Reserva Nacional de Freser i Setcases en de aangrenzende omgeving (29 juni – 05 juli 2002).

Pages en apollovlinders

Parnassius apollo (apollovlinder)
Papilio machaon (koninginnenpage)

Dikkopjes

Carcharodus lavatherae (andoorndikkopje)
Erynnis tages (bruin dikkopje)
Thymelicus sylvestris (geelsprietdikkopje)
Ochlodes venata (groot dikkopje)
Pyrgus alveus (groot spikkeldikkopje)
Spialia sertorius (kalkgraslanddikkopje)
Carcharodus floccifera (pluimdikkopje)
Pyrgus serratulae (voorjaarsspikkeldikkopje)
Pyrgus malvoides (zuidelijke aardbeivlinder)
Thymelicus lineola (zwartsprietdikkopje)

Witjes

Leptidea sinapis (boswitje)
Gonepteryx rhamni (citroenvlinder)
Gonepteryx cleopatra (cleopatra)
Anthocharis euphenoides (geel oranjetipje)
Aporia crataegi (groot geaderd witje)
Pieris brassicae (groot koolwitje)
Pieris napi (klein geaderd witje)
Pieris rapae (klein koolwitje)
Colias croceus (oranje luzernevlinder)
Anthocharis cardamines (oranjetipje)
Pontia daplidice (resedawitje)

Kleine pages

Callophrys rubi (groentje)
Satyrion acaciae (kleine sleedoorpage)

Vuurvlinders

Lycaena tityrus (bruine vuurvlinder)
Lycaena phlaeas (kleine vuurvlinder)
Lycaena virgaureae (morgenrood)
Lycaena hippothoe (rode vuurvlinder)
Lycaena alciphron (violette vuurvlinder)

Blauwtjes

Polyommatus bellargus (adonisblauwtje)
Celastrina argiolus (boomblauwtje)
Cupido minimus (dwergblauwtje)
Polyommatus escheri (groot tragantblauwtje)
Plebeius argus (heideblauwtje)
Polyommatus icarus (icarusblauwtje)
Polyommatus semiargus (klaverblauwtje)
Leptotes pirithous (klein tijgerblauwtje)
Polyommatus dorylas (turkooisblauwtje)
Aricia artaxerxes (vals bruin blauwtje)
Polyommatus amandus (wikkeblauwtje)
Cupido alceas (zuidelijk staartblauwtje)
Aricia eumedon (zwart blauwtje)

Rodinia

Argynnis adippe (adippevlinder)

Parelmoervlinders

Boloria dia (akkerparelmoervlinder)
Melitaea athalia (bosparelmoervlinder)
Argynnis aglaja (grote parelmoervlinder)
Issoria lathonia (kleine parelmoervlinder)
Melitaea phoebe (knoopkruidparelmoervlinder)
Euphydryas aurinia (moerasparelmoervlinder)
Brenthis ino (purperstrepparelmoervlinder)
Melitaea deione (spaanse parelmoervlinder)
Melitaea didyma (tweekleurige parelmoervlinder)
Melitaea cinxia (veldparelmoervlinder)
Melitaea parthenoides (westelijke parelmoervlinder)
Melitaea diamina (woudparelmoervlinder)
Boloria selene (zilveren maan)
Boloria euphrosyne (zilvervlek)

Zandoogjes

Lasiommata megera (argusvlinder)
Pararge aegeria (bont zandoogje)
Erebia meolans (donkere erebia)
Aphantopus hyperantus (koevinkje)
Lasiommata maera (rotsvlinder)
Melanargia lachesis (spaans dambordje)

Hooibeestjes

Coenonympha pamphilus (hooibeestje)
Coenonympha glycerion (roodstreephooibeestje)
Coenonympha arcania (tweekleurig hooibeestje)

Joan Steur

Torrent de Vall Llobre.